HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מלתא אגב אורחיה קמשמע לן כדרב יהודה אמר רב [א]דאמר רב יהודה אמר רב [א]אסור לאדם שיאמר כמה נאה כנעני זה וליתני את הנאה שבישראל ואת הכעור שבכנענים בחד אומה קמיירי בתרי אומה לא מיירי ולא והא קתני הגדולה שבכהונה ואת הקטנה שבישראל התם חד אומה הוא אלא א] מקדיש הוא דקדישי כהנים טפי ואיבעית אימא איידי דקא בעי למתני סיפא שדה אחוזה דבישראל הוא דמשכחת לה בעובד כוכבים לא משכחת לה דלאו בני אחוזה נינהו משום הכי קתני ב] לה בישראל: **מתני'** בשדה אחוזה להקל ולהחמיר כיצד [ב]אחד המקדיש בחולת המחוז ואחד המקדיש בפרדיסות ג] סבסטי נותן זרע חומר שעורים ד] בחמשים שקל כסף [ג]ובשדה מקנה נותן את שוויו רבי אליעזר אומר אחד שדה מקנה ואחד שדה אחוזה מה בין שדה אחוזה לשדה מקנה [ד]שבשדה אחוזה הוא נותן חומש ובשדה [ה]מקנה אינו נותן חומש: **גמ'** אמר רב הונא הקדיש [ו]שדה מליאה אילנות כשהוא פודן פודה אילנות ה] בשווין וחוזר ופודה קרקע בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף אלמא קסבר רב הונא ו] [ב][ז]אדם מקדיש בעין יפה מקדיש איתיביה רב נחמן לרב הונא אחד המקדיש בחולת המחוז ואחד המקדיש בפרדיסות סבסטי נותן ז] בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף א"ל ראויה לפרדיסות ח] קאמינא איתיביה בית זרע אין לי אלא בית זרע שדה גפנים ושדה קנים ושדה אילנות מנין ת"ל שדה מ"מ אמר ליה ה"נ פודה וחוזר ופודה איתיביה [ג]הקדיש ט] [ח]שלשה אילנות ממטע עשרה לבית סאה הרי זה הקדיש את הקרקע ואת האילנות שביניהם כשהוא פודה פודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף פחות מיכן או יתר על כן או שהקדישן בזה אחר זה ה"ז לא הקדיש לא את הקרקע ולא את האילנות שביניהם י] ולא עוד אלא [ט]אפי' הקדיש אילנותיו ואח"כ הקדיש קרקע כשהוא פודה פודה את האילנות בשוויהן וחוזר ופודה קרקע בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף וכי תימא הכא נמי פודה וחוזר ופודה הא מדסיפא פודה וחוזר ופודה מכלל דרישא לא אלא הא מני ר' שמעון היא דאמר מקדיש בעין רעה מקדיש דתניא [ד]המקדיש את השדה הקדיש את כולה רש"א לא הקדיש אלא חרוב המורכב וסדן השקמה אי ר' שמעון אימא סיפא ולא עוד אלא אפי' הקדיש אילנותיו ואח"כ הקדיש קרקע כשהוא פודה פודה את האילנות בשוויהן וחוזר ופודה יא] בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף ואי רבי שמעון ליזיל בתר פדיון וליפרקו אגב ארעייהו דהא שמעינן ליה לרבי שמעון דאזיל בתר פדיון דתניא [ה]מנין [י]ללוקח שדה מאביו והקדישה ואח"כ מת אביו מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה ת"ל [1][י]אם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה דברי רבי יהודה ור"ש ר' מאיר אומר מנין ללוקח שדה מאביו ומת אביו ואחר כך הקדישה מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה

תלמוד

מילתא אגב אורחיה קמ"ל. דלא תנא את הנאה שבכנענים לפי שאסור להזכיר שם נוי על כנעני כדרב יהודה דכתיב (דברים ז) לא תחנם לא תתן להם חן: **והא קתני.** גבי אונס ומפתה: **את הקטנה שבישראל ואת הגדולה שבכהונה.** אלמא בתרתי אומי קא מיירי: **בעובד כוכבים לא משכחת לה.** דין שדה אחוזה שיהא פודהו בחמשים שקל כסף אלא בשויו דלאו בני אחוזה בארץ ישראל נינהו: **מתני' אחד המקדיש.** שדה בחולת המחוז סביבות עיר שאינה חשובה כ"כ מפני מדרס הרגלים. חולת סביבות כמו מחול הכרם (כלאים פ"ד מ"א). יב] (ל"א) מחוז עיר. ל"א מחוז שם מקום שלא היו שדותיו חשובין: **פרדיסות סבסטי.** כרמים של אותו מקום ומעולים הם מאוד: **נותן.** מי שפודה אותם בין בעלים בין אדם אחר בבית זרע חומר שעורים חמשים שקל כסף אם תחלת היובל היה ואם לאו מגרע לפי השנים שעברו סלע ופונדיון לשנה כדכתיב קרא ו): **אחד שדה אחוזה כו'.** דכולהו מיפרקי בנ' שקלים: **שדה אחוזה.** אם בעלים פודין אותה מוסיפין חומש על החמשים כדכתיב (ויקרא כז) ואם גאל יגאל את השדה המקדיש וגו': **ובשדה מקנה אין נותן חומש.** כדמפרש בגמ' ז): **גמ' בעין יפה מקדיש.** אילנות לבד וקרקע לבד ולא שיפדה אילנות אגב קרקע: **פרדיסות.** היינו כרמים נטועים וקתני חמשים שקל אלמא נפדין אילנות אגב קרקע: **ראויה.** ואינה נטועה: **אין לי.** נפדה בנ' שקלים אלא בית זרע שראוי לזריעה: **פודה.** האילנות בשויהן וחוזר ופודה קרקע. ושדה מ"מ דקאמר לא קאי אלא אקרקע: **הקדיש שלשה אילנות.** נטועין ומפוזרין כסדרן ממטע עשרה לבית סאה שאם היו עשרה מפוזרין כדרך אלו היו מחזיקין בית סאה זו היא דין נטיעת אילנות וכל קרקע שביניהם צריך להם לפיכך אם יג] הקדישו ה"ז הקדיש קרקע שביניהם וכל אילנות קטנים שביניהם: **פחות מיכן.** אם נטועין בפחות ממטע עשרה לבית סאה או ביותר מיכן אין זה סדר נטיעת אילנות ולא הקדיש אלא אילנות וכשהוא פודן פודה בשויהן: **זה אחר זה.** לא קנה הקדש קרקע שאין קנין קרקע אלא לג' אילנות כדאמר בבבא בתרא ח): **ולא עוד.** יד] ולא אלו בלבד נפדין בשויהן שאין עמהן הקדש קרקע כלל: **אלא אפי' הקדיש האילנות.** שאינן נטועים כסדר: **ואח"כ הקדיש קרקע.** דאיכא למימר ליפרקו אגב ארעייהו אפי' הכי הואיל ולא קדשו יחד פודה אילנות בשויהן והקרקע נפדית בית זרע טו] נ' שקלים (א): **תיובתא לרב הונא** מרישא דהיכא דהקדישן יחד נפדין אגב קרקע: **הקדיש את כולה.** כל אשר בתוכה: **ר' שמעון אומר לא הקדיש.** אילנות שבה: **אלא חרוב המורכב וסדן השקמה.** שהם זקנים וגדולים מאד ויונקים משדה הקדש טפי משאר אילנות והכי מפורש בב"ב ט). סדן [השקמה] דדרך שקמין לקוץ אותם כדי שיגדלו בעובי וקודם שנקלץ קרי ליה בתולת שקמה ולאחר קלילה קרי ליה סדן השקמה הכי תניא במס' נדה (דף ח:): **ליזיל בתר פדיון.** טז] והואיל ובשעת פדיון יש קרקע עם האילנות: **ליפרקו אגב ארעייהו.** ואע"ג דבשעת הקדש הקדישן בפני עצמם: **והקדישה ואח"כ מת אביו.** אע"ג דבשעת הקדש הואי שדה מקנה הואיל ולאחר שמת אביו הוי שדה אחוזה: **מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה.** ונפדית בחמשים שקלים ולא בשויה:

תלמוד

בעובד כוכבים לא משכחת. משום דלאו בני אחוזה נינהו ואע"ג דאמרינן (קדושין דף יז:) עובד כוכבים יורש אביו דבר תורה מ"מ יז] לא היה להם אחוזה בארץ ודין זה לא שייך כי אם בא"י דמלוה היא התלויה בארץ ועובד כוכבים אין לו נחלה בארץ:

[י] **הקדיש** שלשה אילנות ממטע עשרה לבית סאה. והנך אילנות בנטיעות איירי דאילו גדולים בשלשה [אילנות] לבית סאה סגי:

פחות מכאן או יתר על כן לא הקדיש את הקרקעות. ממטע עשרה לבית סאה מגיע לכל אילן ואילן ר"נ אמות ותימה דבפרק המוכר [את] הספינה (ב"ב דף פב.) תניא הקונה שלשה אילנות והם יח] מד' אמות עד ט"ז קנה תחתיהן וביניהן ולידיהן כמלא אורה וסלו אלמא לא חשבינן להו כרצופין כשאין בין זה לזה כי אם ח' אמות על ח' אמות בריבוע דהיינו ס"ד אמות לכל אחד ואית ליה קרקע בהכי והכא אמרי' דפחות מר"נ אמות לא הקדיש הקרקע ואור"י דיש חילוק בין מוכר למקדיש יט] במוכר לא בעינן כולי האי מיהו תימה דהכא אמרי' דיתר על כן אין לו קרקע וגבי מוכר אמרי' עד ט"ז אמות על ט"ז אמות דהיינו רנ"ו כ] ולא חשבינן להו כמפוזרים יותר מדאי ויש להו קרקע וי"ל דהני ט"ז אמות דגבי מכירה מיירי בעיגולא כא] והריבוע יתר על העיגול רביע נמצא דגבי מכירה לא בעינן כולי האי כמו מקדיש והקשה רבינו שמואל בבבא בתרא מהא דתניא בתוספתא דאין חילוק בין מוכר למקדיש לדין זה לקנות קרקע ותירץ דתנאי היא מיהו תימה דר' שמעון אית ליה התם דח' אמות בין זה לזה לא חשיב כב] יותר מדאי אף לענין הקדש וברייתא דהכא בממטע עשרה לבית סאה מוקי לה הכא בסמוך כר' שמעון וי"ל דלא מוקי כר' שמעון כ"א מדין דמקדיש בעין רעה מקדיש אבל מדין שיעור נטיעת האילנות לא הוי כר' שמעון:

איבעיא

מסורת הש"ס

א) ע"ז כ. ע"ש, ב) [ב"ב עב. מנחות קח:], ג) ב"ב עב. עי' בכ"מ פ"ד מהל' ערכין הי"ז גי' הרמב"ם ועי' רש"ק בבה"ז, ד) ב"ב עא., ה) ב"ב עב: גיטין מח. [לקמן כו:], ו) [ויקרא כז], ז) [ע"ב], ח) [דף פא.], ט) [דף עא:], י) כאן שייך ד"ה מה בין והוא בדף יג ע"ב,

תורה אור השלם

1. וְאִם אֶת שְׂדֵה מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא מִשְּׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ יַקְדִּישׁ לַייָ: ויקרא כז כב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואח"כ וכו' שקלים ותיובתא לרב הונא כצ"ל והד"א:

רבינו גרשום

אסור לאדם לומר כמה נאה עובד כוכבים זה. משום שנאמר לא תחנם לא תתן להם חן]: **דלאו בני אחוזה נינהו** [א] דעובד כוכבים לא קני (גופא) [שדה] [ב] ועוד שאין לו שאר אב ואין [ג] יורש את אביו: **מתני' בחולת המחוז** היינו שדה שסמוכה למחוז העיר שדורכין אותה בני אדם ועוד כיון שסמוכה לעיר ועומדת בקמתה רואין אותה בני אדם ונותנין בה עין רעה ואינה עושה פירות כ"כ: **פרדסות סביסטי.** שבאותו מקום שהן מעולות הרבה כשהוא פודה נותן בין בזו ובין בזו נ' שקל: **גמ' מקדיש בעין יפה מקדיש.** והקדיש [את] האילנות לדמיהן [לבד וחוזר ופודה קרקע כו']: **פרדיסות** משמע דאית בה אילנות וקתני נותן [בבית] זרע חומר שעורים נ' שקל כסף אלמא אינו צריך לפדות את האילנות בפני עצמן: **[ראויה לפרדסות קאמינא.** ולא דאית ביה אילנות: **ת"ל] שדה מכל מקום.** כלומר שיפדה את השדה ואין צריך לפדות את האילנות: **[הכא נמי פודה וחוזר ופודה.** כלומר שלאחר שפדה השדה פודה את האילנות]: **ממטע עשרה לבית סאה.** כלומר שישנן נטועין [בשוה] בתוך בית סאה **הרי זה הקדיש את הקרקע** אגב האילנות אע"ג שלא הזכיר את הקרקע דבטילה היא (אגב) [לגבי] האילנות **[ואת האילנות שביניהם** אילנות קטנים שעלו בין אותן אילנות]. **פחות מכאן או יתר על כאן** שנטועין אותן י' אילנות בפחות מבית סאה או מפוזרין ביותר מבית סאה דבטלו מתורת אילנות: **או שהקדישן בזה אחר זה.** לאילנות הרי זה לא הקדיש את הקרקע אלא א"כ הקדיש בפירוש את הקרקע **וכשהוא פודן וכו'.** וקא פריך מרישא דברייתא: **ר' שמעון אומר לא הקדיש [אלא את החרוב] כו'** דדבר חשוב הן דקא ינקי משדה הקדש. אבל לא שאר האילנות דמקדיש בעין רעה מקדיש: **הקדיש את האילנות ואח"כ הקדיש את הקרקע.** אע"פ שנטוע עשרה בבית סאה ובזה אחר זה הקדישן שדה ואת האילנות **כשהוא פודה כו' בשויהן [וחוזר כו': ניזיל] בתר פדיון.** הואיל ובשעת פדיון ישנה לקרקע מקודשת עם האילנות ונפרקו אגב ארעייהו: **מנין ללוקח שדה מאביו והקדישה.** ובשעת הקדש היתה שדה מקנה: **ואח"כ מת אביו.** והיה ראוי לירש אותה שדה אם לא קנאה: **מנין שתהא לפניו.** עכשיו בשעת פדיון: **כשדה אחוזה.** ויפדה בית זרע חומר שעורים בנ' שקל כסף: **ת"ל ואם את שדה מקנתו וגו'** אלמא אזיל רבי שמעון בתר פדיון אע"ג דלא הויא שדה אחוזה בשעה שהקדישה אלא בשעת פדיון אזלינן בתר השתא: **ומת אביו ואחר כך הקדישה.** דבין בשעת הקדש ובין בשעת פדיון הוי שדה אחוזה:

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"י מהלכות ע"ז הל' ד טוש"ע י"ד סימן קנא סעיף יד:
ג ב מיי' פ"ד מהלכות ערכין הלכה ג:
ד ג מיי' שם הלכה כו:
ה ד מיי' שם הלכה ה:
ו ה מיי' שם הלכה כו:
ז ו ז מיי' שם הלכה טו:
ח ח מיי' שם הלכה יז:
ט ט מיי' שם הלכה יח:
י י מיי' שם הלכה כח:

מוסף רש"י

קני ליה. הלוקח לקרקע, **משיפולא ועד תהומא.** שוליו מתרגמינן שיפולוהי, כלומר כל הקרקע משולי האילן דהיינו שפת הקרקע עד תהום של קרקע, שאע"פ שדקל יחידי הוא ותנן דאפילו ב' אין לו קרקע, הני מילי סביבות האילן הוא דאין לו כלום כמו שיש לג' ביניהן וחוצה להן כמלא אורה וסלו, אבל תחתיו דאילן מיהא אית ליה, דכיון דאילן לפירותיו קונה להתקיים מקרקע זו, גם אם ימות האילן יטע אחר במקומו, ואשמעינן נמי דאין בעל השדה יכול לחפור תחת האילן אפילו למטה מאלף אמה (רשב"ם ב"ב לז:). **בבא מחמת טענה.** שטוען למוכר בפירוש מכרת לי האילן והקרקע שתחתיו ליטע אחר במקומו ובשטר ואכלתיה שני חזקה ולא נזהרתי בשטרי יותר משלש שנים (שם לח.). **וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין.** מדלא כתיב אחד ונגמור כולהו מיניה (קדושין כד.) מדהדר כתיב לאידך ולא ילפא מחבריה ש"מ דוקא הני קאמר (פסחים מה.). **משלם במותר נזק שלם.** אם חבל אדם בשור תם ותם באדם ושמו ב"ד חבלה שחבל שור באדם יותר מחבלה שחבל האדם בשור, משלם בעל השור אותו עודף (ב"ק ה.). **הכל לפי המבייש.** אדם בינוני המבייש בושתו קשה מאדם זולל ומאדם חשוב (כתובות מ.) או: אדם קל שבייש בושתו מרובה (ב"ק פג:). **והמתבייש.** אדם חשוב שנתבייש בושתו מרובה (שם) לפי חשיבותו בושתו (כתובות מ.). **יאמרו בעל בת מלכים כו'.** והיכן הוא חילוק שביניהן אלא בושת, הלכך יהיב בושת (שם). **גבי עבד.** שנגחו שור שנתנה תורה קצבה ל' שקלים (שם). **מעשה מחט.** חייט תופר (שם מ:).

שינויי נוסחאות

א] אלא מקדיש הוא (ש"מ), **ב]** תיבת לה נמחק (ש"מ), **ג]** סַבַּסְטוּ נותן בבית זרע (ש"מ), **ד]** חמשים שקל (ש"מ), **ה]** אילנות בשוויהן וחוזר (ש"מ), **ו]** תיבת אדם נמחק (ש"מ), **ז]** נותן בבית זרע חומר שעורים חמשים (ש"מ), **ח]** לפרדיסות סבסטו קאמר (ש"מ), **ט]** שלשה. ס"א עשרה וכן גירס' הרגמ"ה (ש"מ), **י]** שביניהם לפיכך כשהוא פודה פודה אילנות בשויהן ולא עוד אלא אפילו הקדיש את האילנות ואח"כ הקדיש הקרקע כשהוא פודה (ש"מ), **יא]** ופודה קרקע בית (ש"מ), **יב]** תיבת ל"א נמחק (ש"מ), **יג]** אם הקדישן (ש"מ וכ"ה ברש"ש), **יד]** ולא עוד. כלומר ולא (ש"מ), **טו]** זרע חומר שעורים נ' (ש"מ), **טז]** הואיל ובשעת (ש"מ), **יז]** בדפו"ר: אין להם, **יח]** מח' אמות (צ"ק), **יט]** למקדיש דבמוכר (ש"מ), **כ]** בדפו"ר: לא חשבינן, **כא]** בעיגולא והכא בריבוע והריבוע יתר (ש"מ), **כב]** לא חשיב רצופין אף לענין הקדש (ש"מ),

---

א) אולי צ"ל בא"י דעובד כוכבים וכו'. ב) "שדה" היא נוס' כ"י ירושלים. ועיין בהערות הרי"ד אילן מס' 1. ג) עי' קידושין יז: דעובד כוכבים יורש את אביו ד"ת וכ"ה כאן בתוס' ד"ה בעובד כוכבים וצ"ע.

שיטה מקובצת

בחולת המחוז. פי' מדינה שהיא חול ואינה עושה פירות: **הכא נמי פודה וחוזר ופודה.** הכא לא שייך שנויא דלעיל ראויה קאמר דמדקאמר שדה גפנים ואילנות מנין משמע דשדה אילנות ממש קאמר, ולעיל לא משני כמו הכא דכיון דתני יש בערכין להקל ולהחמיר שמע מינה שבא לפרש כל הפדיון שיש לו. תוס' החסרים: